

František Táborský

dovrhuje dne 15. ledna, jarý a křepký tělesně i duševně, šedesát let svého věku — vhodná příležitost vzpomenouti vděčně toho, co dal české literatuře a českému životu kulturnímu. František Táborský jest nejsilnější básnický zjev z tak zvané Bartošovy moravské školy národní, která vystoupila na veřejnost na sklonku sedmdesátých let v Zoře, almanahu moravské omladiny a jež zdůrazňovala proti lumírovskému směru nutnost umění bližšího duchu národnímu i duši lidové. Poesie Františka Táborského plynula několikerým tokem. Nalezneš v jeho knihách — v Básních, v Melodiích, v Hrdinných touhách — básně naléhavého pathosu a řečnického vznosu, horlitelské a apoštolské, burcující zahluchlé národní svědomí moravské; nalezneš tam realisticky pojaté malby výrazného prostředí venkovského; nalezneš i teplou, meditativně myšlenkovou notu lidského bratrství a soucitu, jako vášeň odboje a heroického napětí. Mně nejmilejší jest však Stará komedie (1892), torso moderního veršovaného románu, ve své době smělý a významný umělecký čin, nepochopený v čase svého vzniku a nedoceněný dodnes, nejlepší, co vzrostlo u nás ze setby puškinské. Jaký přísný, opravdový umělec jest Táborský, jest patrné i z jeho překladů z Puškina a z Lermontova, nad něž nemáme lepšíh v našem písemnictví. Nedávno v Naši řeči vyložil Táborský právě při příležitosti jiného překladu z Lermontova, co jest to překlad vpravdě umělecký; zde mohl jsi se dočísti kusu *kreda* opravdového slovesného umělce, vyznání víry, jak příkrá a úzká jest stezka za dokonalostí. Jiný proud činnosti Františka Táborského byl věnován výtvarné kritice umělecké, kde jako v tvorbě literární byl Táborský šťastným prostředkovatelem poznání moderního výtvarného umění ruského a šťastným vykladatelem přátel-malířů Schwaigra a Úprky. Podrobnější zmínky zasloužilo by i umělecké sběratelství Táborského i jeho propagace zájmů a potřeb slovenských a slezských i jeho činnost literárně historická a učitelská. Ale předčasné jest ještě uzavíratí účty s Františkem Táborským: František Táborský pracuje stále umělecky, neřekl posud svého posledního slova, a přátelé jeho mají právo těšiti se na nové knihy.

Práva básníková

Vyskytují se stále ještě případy, že slovesný umělec bývá u nás souzen novinářem názorem křivým, poněvadž cizím uměleckému pojmání díla. Nedávno rozepsal

se v jistém deníku pražském o Odlehlé dědině Růženy Svobodové znatel národnostních poměrů severomoravských, vytýkáje jí, že viděla příliš černě; poměry jsou prý *nyni* v kraji, z něhož jest vzata látka Odlehlé dědiny, mnohem lepší. Předně: jsou-li nyní lepší, nedokazuje nijak, že byly dobré v době, kdy autorka prošla tímto krajem jako pozorovatelka a vniimatelka. Po druhé: i kdyby byly bývaly opravdu lepší, než jak je autorka zachytila, neztratila by tím Odlehlá dědina nic ze své hodnoty básnické, poněvadž hodnota díla uměleckého není v jeho hmotné vnějškové správnosti, nýbrž v jeho vnitřní organické jednotě. Básník jest básníkem jen za cenu, že podává ne to, co lze vyčísti ze statistik, z popisů národopisných, ze zpráv novinových, — nýbrž *co a jak to vidí*: „*Wie ich es sehe*.“

Nedávno mladý literární historik ukázal zde na zajímavou skutečnost, že Bezruč viděl národnostní poměry na Těšinsku *černější*, než byly podle objektivné skutečnosti v době, kdy psal své verše, a vysvětlil to správně tím, že tato jednostrannost byla *nutná pro styl*; Bezruč pracoval kontrastem černé a rudé. Ale jest hodnota básni Bezručových menší proto, že jsou škarohlidné?

Modráčkovy Socialistické listy

číslo 4 domnívají se, že mne usvědčují z nedůslednosti, ličice můj poměr k válce tak, jako bych dnes sice psal proti ní a jejím velebitelům rázu F. V. Krejčího, avšak jako bych jí sám glorifikoval ve své přednášce, již jsem měl v lednu 1915 v sále Měšťanské besedy. Důkaz pro své tvrzení shledávají asi ve dvaceti řádcích referátu, který měly tehdy o mé přednášce Národní listy a Národ. *Já však již jednou, ve schůzi Filosofické jednoty, proti p. dru Evženovi Šternovi výslovně jsem odmítl tyto referáty jako úplně zvrácené a mistry i nesmyslné a opakují to zde znova se vši rozhodností*. Tehdejší mé výklady o válce nebyly ani práškem glorifikací války nebo dokonce obranou militarismu, což plyne již z toho, že byly založeny na dějinné filosofii Tolstého a Ruskinově. (O těchto dvou jménech není ani zmínky v referátě, který citují Socialistické listy!) Vykládal jsem v nich podle obou těchto myslitelů t. zv. *trpné hrdinství*, jak je pojal Tolstoj ve Vojně a míru a Ruskin ve svých essayích: „Proč jest ctěn voják? *Ne proto, že zabije, nýbrž že se nechává zabít!*“ Dále vysvětlil jsem Carlylův názor, jak přes časové poruchy a časová kataklysmata, jako jest válka, a pod nimi neviditelně trvá řád boží a postupuje jeho myšlenka. Jediné neklady kulturní, nýbrž *předpoklady k nim* přiznal jsem válce v tom, že rozšiřuje mravní poznání lidstva (bojovníci té i oné strany konec naučí se v zápasech ctíti sebe a vážit si sebe a později i milovati se — nenávisť mezi národy žije, jak známo, hlavně lidé, kteří nikdy nebyli na frontě a nestáli tváří v tvář nepříteli) a zakládá často první počátky pozdější pospolitosti nebo družnosti. (Válka stojí často na prahu pozdějších pravidelnějších a mírnějších styků mezi národy.)

Že tyto výklady nemají nic společného s válečnickým nadšením p. F. V. Krejčího v Době, zejména nic s jejím středoevropanstvím, jest náblední.

Správnost každého slova, která jsem zde napsal, potvrzují mně přátelé, kteří obcovali oné přednášce a činili si i poznámky.

Přítom nemohu potlačiti hořké poznámky: jak jest možná takováto novinářská neoprávdovost v reformních Socialistických listech, jejichž zakladatel cituje mne